

Bécs hatásáról), amelyek művelődéstörténeti szempontból hézagpótló, de irodalomtörténészeink számára is nélkülözhetetlen összefoglalások.

Ha most arra gondolunk, hogy mindez csak csekélyke hányada elhunyt kutatótársunk és barátunk monumentális életművének, és hogy a magyarországi zsidó feliratok vagy a kötéstáblákból kifejtett héber kódextörédek gyűjteménye tulajdonképpen elválaszthatatlan irodalomtörténeti és folklór-munkásságától: adózzunk tisztelettel emlékének és a valamennyiünket gazdagító termés láttán örvendezzünk, hogy a magyar nyelv és irodalom szeretete *itthon* marasztotta.

BORZSÁK ISTVÁN

<p>VARJAS BÉLA 1911–1985</p>

Varjas Béla hamvai mellett megrendülten áll és a súlyos veszteséget pedig próbálja felmérni az irodalomtörténész, — közelebről a régi magyar irodalom kutatója —, az idők megváltoztathatatlan folyására gondol a szép, régi könyvek őre, és immár több mint negyven esztendő emlékeit rendezgeti az egykori egyetemista, aki először tanárként találkozott vele, és akivel most együtt érez az a mai hallgató, aki egy fél évvel ezelőtt még speciálkollégiumán vehetett részt, lassan felkészülve professzora dédelgetett tervének, a 16. századi régi magyar költők tárának folytatására.

Talán ma nem mindenki tudja már, hogy Varjas Béla nemcsak irodalomtörténész és a könyvkultúra ápolója volt, hanem szinte egész pályája során az egyetemen is tanított. Fiatal könyvtáros korában szemináriumokat vezetett Horváth János mellett. Van rá tanú, hogy kivette részét a régi Eötvös Collegium felvételi vizsgáiból, s ezek egyikén egyebek mellett azt tudakolva, hogy mi az irodalom, a Horváth János által megfogalmazott „irodalmi alapiszony” mibenlétere próbálta rávezetni a nála jelentkezőket: erről a tájról elindulva jutott el odáig, hogy új szemlélettel és módszerrel egészítve ki a régieket, a 16. századi magyar irodalom társadalmi gyökereiről írjon nélkülözhetetlen, úttörő könyvet.

Mint tanár vett részt később az egyetemi könyvtárosképzés megindításában, s ugyanakkor élesszemű tanárként figyelte és támogatta az Országos Széchényi Könyvtár fiatal könyvtárosainak tudományos próbálkozásait. Mikor Varjas Béla szerkesztette a Magyar Könyv-

szemlét, mindig ügyelt rá, hogy fiatal munkatársai publikálási lehetőségét kapjanak a folyóiratban.

Utóbb, évek múlva a régi magyar irodalomtörténeti tanszék keretében tért vissza az oktatáshoz. Hallgatóinak azt akarta átadni, amit talán a legfontosabbnak tartott: a körültekintő pontosságot, a szövegek tiszteletét, alapos megértését és a 16. századi kéziratok olvasásának korántsem könnyű mesterségét. Élete utolsó éveiben még képes volt arra, hogy a kéziratolvasás megkönnyítésére jegyzetet állítson össze, és úgy ismertesse meg kedvelt korszakának betűtípusait és ezeknek változatait: akik értették e munka jelentőségét, örömmel vállalkoztak segédkönyvének kiadására.

Egykori hallgatói és tanítványai, akik idővel munkatársaivá, barátáivá váltak, s a lehető legszorosabb személyes kapcsolatba kerültek vele, most megrendülten állnak hamvai mellett. Közös veszteségünk érzésének enyhítésére Justus Lipsius egy 1603-ban kelt leveléből idézek: „Ego e philologia philosophiam feci”. A nagy humanista valóban ezt tette, és — mutatis mutandis — Varjas Béla is, aki a filológiából kiindulva az állhatatos kitartást és a kitartó cselekvést egyformán magában foglaló constantia filozófiáját tette vezérelvévé: soha egy mondatot nem adott ki keze alól, amelyben akár egyetlen szót is feleslegesnek érzett, soha nem volt felületes, volt türelme és ereje mindent kiérlelni és a lehető legtökéletesebb formában közreadni. Azt hiszem, eme vonások miatt tartoznak majd művei akkor is az élő hagyományba, amikor az újabb kutatás — tárgyunk természeténél fogva — meghaladja eredményeit. Élni fog mondatainak méltósága és a bennük kifejeződő emberi magatartás: ez az, ami valóban „monumentum aere perennius” a tudományok általa is céltudatosan elősegített fejlődésében.

TARNAI ANDOR

MARKOVITS GYÖRGYI
1919—1985

Hosszú évekig volt egy ellenszenves intézmény rendkívül rokonszenves vezetője. A Széchényi Könyvtár zárt anyag osztályáról van szó. De Markovits Györgyi olyan szerényen és minden bürokratikusság nélkül volt a titkok őrzője, hogy vezetése alatt ez a barátságatlan intézmény is barátságossá vált.

Igazi érdeme azonban az volt, hogy munkahelyének inspirációjára olyan hasznos és fontos kutatásokat végzett, melyeket talán ma már el sem végezhetne senki. A két világháború között tilosnak minősí-